

Warszawa, dnia 19 lutego 2019 r.

Poz. 196

UMOWA

między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Rumunii o grobach wojennych,

podpisana w Warszawie dnia 25 maja 2018 r.

Rząd Rzeczypospolitej Polskiej i Rząd Rumunii, zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

dążąc do godnego upamiętniania i ochrony miejsc spoczynku żołnierzy i cywilnych ofiar wojny, którzy zginęli w czasie i w wyniku dwóch wojen światowych, zgodnie z postanowieniami międzynarodowego prawa humanitarnego,

nawiązując do Układu między Rzeczpospolitą Polską a Rumunią o przyjaznych stosunkach i współpracy, sporządzonego w Bukareszcie dnia 25 stycznia 1993 roku,

uzgodniły, co następuje:

Artykuł 1

Umowa niniejsza reguluje wszystkie kwestie związane z ustalaniem, dokumentowaniem, rejestrowaniem, zakładaniem, urządzeniem, zachowaniem, należytym utrzymaniem i ochroną grobów polskich i rumuńskich żołnierzy i cywilnych ofiar wojny, jak również wszystkie sprawy związane z ekshumacją szczątków ludzkich i ich godnym ponownym pochowaniem.

Artykuł 2

Dla celów niniejszej Umowy, terminy określone poniżej mają następujące znaczenie:

- 1) polscy żołnierze i cywilne ofiary wojny – członkowie polskich sił zbrojnych oraz inne osoby zrównane z nimi w świetle prawa polskiego, a także Polacy i osoby posiadające obywatelstwo polskie, które poległy lub poniosły śmierć wskutek wojny, i zostały pochowane na terytorium Rumunii;
- 2) polskie groby wojenne – znajdujące się na terytorium Rumunii indywidualne i zbiorowe miejsca spoczynku polskich żołnierzy i cywilnych ofiar wojny oraz części cmentarzy lub całe cmentarze, łącznie z obiektami upamiętniającymi, już istniejące, odnajdywane lub mające powstać w przyszłości;

- 3) rumuńscy żołnierze i cywilne ofiary wojny – członkowie rumuńskich sił zbrojnych oraz inne osoby zrównane z nimi w świetle prawa rumuńskiego, a także osoby posiadające obywatelstwo rumuńskie, które poległy lub poniosły śmierć wskutek wojny, i zostały pochowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) rumuńskie groby wojenne – znajdujące się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej indywidualne i zbiorowe miejsca spoczynku rumuńskich żołnierzy i cywilnych ofiar wojny oraz części cmentarzy lub całe cmentarze, łącznie z obiektami upamiętniającymi, już istniejące, odnajdywane lub mające powstać w przyszłości;
- 5) pomniki wojenne – pomniki, tablice pamiątkowe oraz inne obiekty upamiętniające polskich lub rumuńskich żołnierzy i cywilne ofiary wojny, znajdujące się poza cmentarzami wojennymi.

Artykuł 3

1. Umawiające się Strony są zgodne, że polskie i rumuńskie groby wojenne objęte są ochroną prawną tego państwa, na którego terytorium się znajdują.
2. Umawiające się Strony, przy realizacji niniejszej Umowy, będą przestrzegać przepisów Państwa, na którego terytorium znajdują się groby wojenne, jak również będą szanować narodowe, religijne i inne tradycje obu Państw.

Artykuł 4

1. Podmioty, którym powierzono i które odpowiadają za realizację niniejszej Umowy, to:
  - w Rzeczypospolitej Polskiej – Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Prezes Instytutu Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
  - w Rumunii – Narodowy Urząd do spraw Upamiętnienia Bohaterów.
2. Umawiające się Strony będą niezwłocznie informować się, w drodze dyplomatycznej, w sprawach jakichkolwiek zmian dotyczących podmiotów, którym powierzono realizację Umowy.

Artykuł 5

1. Umawiające się Strony zapewnią ochronę już istniejących, odnajdywanych lub mających powstać w przyszłości polskich i rumuńskich grobów wojennych oraz swobodny dostęp do nich.
2. Umawiające się Strony dołożą wszelkich starań w celu godnego użytkowania terenu wokół polskich i rumuńskich grobów wojennych, a także zapobieżenia powstawaniu tam budowli nie licujących z powagą tych miejsc.
3. Podmioty odpowiedzialne za realizację niniejszej Umowy są uprawnione, po uzyskaniu zgody drugiej Umawiającej się Strony, do bezpośredniego wykonywania wszelkich prac porządkowych, pielęgnacyjnych i budowlanych przy grobach wojennych, wraz z budową infrastruktury odpowiedniej do ich założenia i urządzenia otoczenia.

Artykuł 6

1. Umawiające się Strony zgadzają się podejmować wszelkie niezbędne środki w celu wzajemnego zezwolenia i ułatwienia wznoszenia nowych obiektów upamiętniających i pomników wojennych związanych z upamiętnieniem polskich i rumuńskich żołnierzy i cywilnych ofiar wojny.
2. Umawiająca się Strona, która występuje z inicjatywą wzniesienia nowych obiektów upamiętniających i pomników wojennych, o których mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, pokrywa poniesione koszty.

Artykuł 7

1. Każda z Umawiających się Stron sporządzi wykaz grobów wojennych, obiektów upamiętniających i pomników wojennych znajdujących się na terytorium Państwa drugiej Umawiającej się Strony.
2. Wykaz, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, będzie w miarę odnajdywania i urządzania nowych grobów wojennych, obiektów upamiętniających i pomników wojennych na bieżąco uzupełniany i aktualizowany przez podmioty odpowiedzialne za realizację niniejszej Umowy.

Artykuł 8

1. Każda z Umawiających się Stron zapewni na własny koszt ochronę, właściwe zachowanie, pielęgnację i utrzymanie grobów wojennych drugiej Umawiającej się Strony, znajdujących się na terytorium swojego Państwa.
2. Każda z Umawiających się Stron, za zgodą drugiej Umawiającej się Strony i na własny koszt, uprawniona jest do dokonywania modyfikacji, zakładania, renowacji, porządkowania i przebudowy grobów wojennych, obiektów upamiętniających i pomników wojennych, o których mowa w artykułach 6 i 7, znajdujących się na terytorium Państwa drugiej Umawiającej się Strony.
3. Części obiektów lub dzieł, będące częścią grobów wojennych, obiektów upamiętniających i pomników wojennych zbudowane na terytorium drugiego Państwa, sfinansowane z własnych środków, mogą zostać bezpłatnie przekazane podmiotowi działającemu na terytorium, na którym określone groby wojenne, obiekty upamiętniające i pomniki wojenne się znajdują.

Artykuł 9

1. Umawiające się Strony zapewniają sobie wzajemnie prawo nieodpłatnego użytkowania gruntów, na których znajdują się groby wojenne, jako miejsca wiecznego spoczynku żołnierzy i cywilnych ofiar wojny. Umowa niniejsza nie narusza istniejących praw własności.
2. Wyłącznie w przypadku jeżeli grunt lub jego część, na którym położony jest grób okaże się niezbędny do realizacji ważnego interesu publicznego, Umawiająca się Strona, na terytorium Państwa której znajduje się grób wojenny, dokona zmiany granic lub wskaże inny odpowiedni grunt oraz pokryje wszelkie koszty ekshumacji, przeniesienia i powtórnego pochówku, a także koszty urządzenia nowego otoczenia.
3. Jeżeli obie Umawiające się Strony zgodnie zdecydują, że cały obszar gruntu lub jego część, nie będzie więcej wykorzystywany jako grób wojenny, wówczas dotychczasowe prawo nieodpłatnego użytkowania gruntów, o którym mowa w ustępie 1 niniejszego artykułu, wygaśnie.

4. Umawiające się Strony będą przeprowadzać konsultacje w celu wypracowania i uzgodnienia wspólnych decyzji w sprawach wytyczenia nowych granic gruntu lub wyboru nowego gruntu na grób wojenny, a także w sprawach przeniesienia szczątków i sposobu urządzenia nowego otoczenia miejsca spoczynku.
5. Wszelkie zmiany dotyczące gruntów użytkowanych jako groby wojenne będą rozstrzygane w drodze wzajemnego uzgodnienia między podmiotami odpowiedzialnymi za realizację niniejszej Umowy.

Artykuł 10

W przypadku, gdy w określonym miejscu obok polskich lub rumuńskich są groby wojenne żołnierzy lub cywilnych ofiar wojny z innych państw, i działania podejmowane odnośnie do tych grobów wojennych mogą spowodować ich zmiany, przed podjęciem takich środków, należy to uzgodnić z właściwymi podmiotami tych innych państw.

Artykuł 11

1. Ekshumacje, przeniesienie i ponowne pochowanie szczątków żołnierzy i cywilnych ofiar wojny wymagają:
  - uprzedniego uzgodnienia przez obie Umawiające się Strony;
  - ustalenia daty ekshumacji;
  - zaproszenia, z odpowiednim wyprzedzeniem, przedstawicieli drugiej Umawiającej się Strony.
2. Wszelkie koszty i opłaty związane z ekshumacją, przeniesieniem i ponownym pochowaniem szczątków żołnierzy i cywilnych ofiar wojny będą pokrywane przez wnioskującą o to Umawiającą się Stronę.
3. Ekshumacja, przeniesienie i ponowne pochowanie szczątków żołnierzy i cywilnych ofiar wojny będą przeprowadzane przez wyspecjalizowane organizacje i ciała, wyznaczone przez i działające pod nadzorem podmiotów odpowiedzialnych za realizację niniejszej Umowy, z poszanowaniem prawa wewnętrznego Państwa Umawiającej się Strony, na którego terytorium będą podejmowane te działania.
4. Umawiające się Strony będą zezwalać sobie wzajemnie na scalanie grobów żołnierzy i cywilnych ofiar wojny, których przeniesienie uważane jest za niezbędne, po uprzednim uzgodnieniu planów scalania.
5. Dla każdego działania, o którym mowa w ustępie 1 i 4 niniejszego artykułu, będzie sporządzany protokół, wskazujący dawne i nowe położenie grobu wojennego, napisy umieszczone na płycie nagrobnej, dane osobowe żołnierzy i cywilnych ofiar wojny, jak i treść napisu na identyfikatorze oraz wykaz wszystkich odnalezionych przedmiotów, z wyszczególnieniem tych pozwalających na identyfikację szczątków ludzkich. Działania prowadzone w związku z ekshumacją i ponownym pochówkiem mogą być rejestrowane techniką cyfrową. Protokół stanowi podstawę przekazania zainteresowanej Umawiającej się Stronie przedmiotów osobistych odnalezionych przy ekshumowanych szczątkach ludzkich.

6. W przypadku, gdy istniejące niegdyś polskie i rumuńskie groby wojenne przestały istnieć wskutek zmian infrastrukturalnych, a ich przeniesienie nie jest możliwe, Umawiająca się Strona, na terytorium Państwa której groby wojenne się znajdowały, zezwoli drugiej Umawiającej się Stronie, na urządzenie pomnika wojennego w godnym miejscu i w formie odpowiadającej lokalnym warunkom. Każda z Umawiających się Stron udzieli drugiej Umawiającej się Stronie niezbędnej pomocy w realizacji nowego pomnika wojennego, zgodnie z obowiązującym prawem.

Artykuł 12

1. Umawiające się Strony będą wspierać, na warunkach wzajemności, realizację działań i projektów związanych z identyfikacją, rejestracją, zakładaniem, urządzeniem i utrzymaniem polskich i rumuńskich grobów wojennych na terytorium Państwa drugiej Umawiającej się Strony, jak i z możliwością przeniesienia grobów wojennych oraz szczątków żołnierzy i cywilnych ofiar wojny.
2. Podmioty, odpowiedzialne za realizację niniejszej Umowy będą wzajemnie udostępniać sobie wszelkie informacje, które posiadają, dotyczące polskich i rumuńskich grobów wojennych, pomników wojennych i obiektów upamiętniających.
3. Umawiające się Strony będą zezwalać, aby napisy na grobach wojennych, pomnikach wojennych i obiektach upamiętniających, były w językach polskim i rumuńskim.
4. Każda z Umawiających się Stron zapewni dostęp obywateli drugiej Umawiającej się Strony do grobów wojennych, pomników wojennych i obiektów upamiętniających, znajdujących się na terytorium swojego Państwa, w celu upamiętnienia żołnierzy i cywilnych ofiar wojny.

Artykuł 13

1. W celu wykonania zadań wynikających z niniejszej Umowy, podmioty odpowiedzialne za jej realizację, po dokonaniu wzajemnych uzgodnień, na własny koszt, mogą delegować na terytorium Państwa drugiej Umawiającej się Strony swoich przedstawicieli i specjalistów.
2. Każda z Umawiających się Stron ma prawo na terytorium swojego Państwa kontrolować działalność przedstawicieli i specjalistów drugiej Umawiającej się Strony.

Artykuł 14

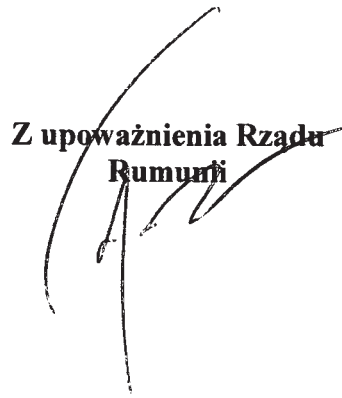
Spory wynikające z wykładni lub stosowania postanowień niniejszej Umowy będą rozstrzygane w drodze negocjacji między Umawiającymi się Stronami.

Artykuł 15

1. Umowa niniejsza zawarta jest na czas nieokreślony i wejdzie w życie po upływie trzydziestu (30) dni od dnia otrzymania, w drodze dyplomatycznej, noty późniejszej, informującej o spełnieniu wewnętrznych procedur koniecznych do wejścia jej w życie.
2. Do niniejszej Umowy, za obustronną zgodą Umawiających się Stron na piśmie, mogą być wprowadzone zmiany. Zmiany wchodzą w życie zgodnie z procedurą określoną w ustępie 1 niniejszego artykułu.
3. W dowolnym czasie, niniejsza Umowa może być wypowiedziana przez każdą z Umawiających się Stron w drodze notyfikacji. Umowa traci moc po upływie sześciu (6) miesięcy od dnia otrzymania noty zawiadamiającej o jej wypowiedzeniu.
4. Wypowiedzenie niniejszej Umowy pozostanie bez uszczerbku dla praw i zobowiązań dotyczących trwających projektów i działań wynikających z niniejszej Umowy.

Podpisano w Warszawie....., dnia 25.05......2018 roku, w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, każdy w językach polskim, rumuńskim i angielskim, przy czym wszystkie teksty posiadają jednakową moc. W przypadku rozbieżności, tekst w języku angielskim będzie uważany za rozstrzygający.

Z upoważnienia Rządu
Rzeczypospolitej Polskiej

Z upoważnienia Rządu
Rumunii

ACORD
între
Guvernul Republicii Polone și Guvernul României
privind mormintele de război

Guvernul Republicii Polone și Guvernul României, denumite în continuare “Părți Contractante”,

Urmărind să asigure comemorarea cuvenită și protejarea locurilor de înhumare ale militarilor și victimelor civile de război care au decedat în timpul și din cauza celor două războaie mondiale, în acord cu normele de drept internațional umanitar,

Având în vedere Tratatul dintre Republica Polonă și România privind relațiile de prietenie și cooperare, semnat la București, la 25 ianuarie 1993,

Au convenit asupra următoarelor:

Articolul 1

Acordul reglementează toate aspectele referitoare la identificarea, documentarea, evidența, înființarea, amenajarea, conservarea, întreținerea și protejarea mormintelor de război ale militarilor și victimelor civile de război polone și române, precum și toate aspectele referitoare la exhumarea rămășițelor pământești și înhumarea acestora într-un mod demn.

Articolul 2

În sensul prezentului Acord, termenii enumerați mai jos au următorul înțeles:

- 1) *militari și victime civile de război polone* – membri ai forțelor armate polone și alte persoane asimilate acestui statut, potrivit legii polone, precum și polonezi sau cetățeni polonezi care au murit în timpul și din cauza războaielor și sunt înhumați pe teritoriul României;
- 2) *morminte de război polone* – locuri de înhumare individuale și comune ale militarilor și victimelor civile de război polone situate pe teritoriul României, precum și părți din cimitire sau cimitire întregi - inclusiv construcțiile comemorative din interiorul acestora - care există în prezent, nedescoperite încă, sau care vor fi înființate în viitor;

- 3) *militari și victime civile de război române* – membri ai forțelor armate române și alte persoane asimilate acestui statut, potrivit legii române, precum și cetățeni români care au murit în timpul și din cauza războaielor, și sunt înhumați pe teritoriul Republicii Polone;
- 4) *morminte de război române* – locuri de înhumare individuale și comune ale militarilor și victimelor civile de război române situate pe teritoriul Republicii Polone, precum și părți din cimitire sau cimitire întregi – inclusiv construcțiile comemorative din interiorul acestora – care există în prezent, nedescoperite încă, sau care vor fi înființate în viitor;
- 5) *opere comemorative de război* – monumente, plăci comemorative și orice construcție care comemorează militarii și victimele civile de război, polone și române, și sunt amplasate în exteriorul cimitirelor de război.

Articolul 3

1. Părțile Contractante convin împreună că mormintele de război polone și române sunt protejate de legea statului pe al cărui teritoriu sunt situate.
2. Părțile Contractante vor respecta, în aplicarea prezentului Acord, legislația statului pe teritoriul căruia se află mormintele de război precum și tradițiile naționale, religioase și alte tradiții din cele două state.

Articolul 4

1. Instituțiile împuternicite responsabile cu implementarea prezentului Acord, sunt:
  - Pentru Guvernul Republicii Polone - Ministerul Culturii și Patrimoniului Național și Președintele Institutului Memoriei Naționale – Comisia pentru Cercetarea Crimelor împotriva Națiunii Polone;
  - Pentru Guvernul României – Oficiul Național pentru Cultul Eroilor.
2. Părțile Contractante se vor informa reciproc, fără nicio întârziere, prin canale diplomatice, cu privire la orice schimbare a entităților împuternicite.

Articolul 5

1. Părțile Contractante vor asigura protejarea mormintelor de război deja existente, nedescoperite încă sau care vor fi înființate în viitor, polone și române, precum și liberul acces la acestea.
2. Părțile Contractante vor depune toate eforturile pentru a folosi împrejurimile mormintelor de război polone și române într-un mod demn și vor preveni ridicarea de construcții în aceste locuri care nu ar fi în acord cu solemnitatea acestora.
3. Instituțiile responsabile cu implementarea prezentului Acord pot desfășura direct, după primirea aprobării celeilalte Părți Contractante, lucrări de curățare, întreținere și construcție la morminte de război, incluzând lucrările de infrastructură necesare înființării și amenajării peisagistice.

Articolul 6

1. Părțile Contractante sunt de acord să ia toate măsurile necesare pentru a permite și facilita, în mod reciproc, ridicarea de noi construcții comemorative și opere comemorative de război în memoria militarilor și victimelor civile de război polone și române.
2. Partea Contractantă care are inițiativa ridicării de noi construcții comemorative și opere comemorative de război menționate în paragraful 1 al acestui Articol va suporta costurile ocazionate de acestea.

Articolul 7

1. Fiecare Parte Contractantă va întocmi lista cu mormintele de război, construcțiile comemorative și operele comemorative de război situate pe teritoriul statului celeilalte Părți Contractante.
2. Lista menționată la paragraful 1 al acestui Articol va fi completată și actualizată permanent cu mormintele de război, construcțiile și operele comemorative de război nou descoperite sau înființate, de către instituțiile responsabile cu implementarea acestui Acord.

Articolul 8

1. Fiecare Parte Contractantă, pe cheltuială proprie, va asigura protejarea, conservarea corespunzătoare, îngrijirea și întreținerea mormintelor de război ale celeilalte Părți Contractante situate pe teritoriul statului său.
2. Fiecare Parte Contractantă poate, cu aprobarea celeilalte Părți Contractante, pe cheltuială proprie, să modifice, să înființeze, să restaureze, să îngrijească și să reamenajeze mormintele de război, precum și construcțiile și operele comemorative de război menționate la Articolul 6 și la Articolul 7 din prezentul Acord, situate pe teritoriul statului celeilalte Părți Contractante.
3. Elementele constitutive ale construcțiilor sau lucrărilor executate la mormintele de război, construcțiile și operele comemorative de război realizate pe teritoriul celuilalt stat din fonduri proprii pot fi transferate fără perceperea vreunei taxe acelei entității pe teritoriul căreia sunt situate respectivele morminte de război, precum și construcții și opere comemorative de război.

Articolul 9

1. Părțile Contractante asigură în mod reciproc dreptul de folosință gratuită a terenurilor pe care sunt amenajate morminte de război ca locuri de odihnă veșnică a militarilor și victimelor civile de război. Acest Acord nu încalcă drepturile de proprietate existente.
2. În mod exclusiv, în cazul în care, un teren sau o parte a sa, pe care este situat un mormânt de război, se dovedește a fi necesar pentru o cauză de utilitate publică esențială, Partea Contractantă pe teritoriul căruia este situat mormântul de război în

cauză va schimba limitele sau va indica alte terenuri similare și va acoperi toate costurile aferente exhumării, strămutării și reînhumării, inclusiv costurile de reamenajare a acestora.

3. În cazul în care ambele Părțile Contractante decid, de comun acord, că un teren sau o parte a lui nu vor mai fi folosite ca mormânt de război, dreptul existent de folosință gratuită stipulat la paragraful 1 va înceta.
4. Părțile Contractante se vor consulta în vederea luării în comun a unor decizii în ceea ce privește noile limite ale unei parcele de teren sau în alegerea unei noi parcele pentru un mormânt de război, precum și în ceea ce privește strămutarea rămășițelor și amenajarea noului loc de înhumare.
5. Toate schimbările privind terenurile folosite pentru morminte de război vor fi făcute prin înțelegere reciprocă între instituțiile responsabile cu implementarea acestui Acord.

Articolul 10

În cazul în care, împreună cu mormintele de război polone sau române, într-un loc dat, se află morminte de război ale unor militari sau victime civile de război ale altor state, iar activitățile întreprinse asupra acelor morminte pot conduce la modificarea lor, înaintea luării unor asemenea măsuri, acestea vor fi agreate cu instituțiile competente ale acelor state.

Articolul 11

1. Exhumarea, strămutarea și reînhumarea rămășițelor militarilor și victimelor civile de război necesită:
  - un consimțământ anterior între cele două Părți Contractante;
  - o dată stabilită pentru exhumare;
  - o invitație adresată reprezentanților celeilalte Părți Contractante cu o perioadă de timp rezonabilă înainte.
2. Toate costurile și taxele aferente exhumării, strămutării și reînhumării rămășițelor militarilor și victimelor civile de război vor fi suportate de Partea Contractantă interesată.
3. Exhumarea, strămutarea și reînhumarea rămășițelor militarilor și victimelor civile de război vor fi întreprinse de către instituțiile și organele specializate numite în acest scop de către instituțiile responsabile cu implementarea acestui Acord și care acționează sub supravegherea acestora, respectând legea care guvernează pe teritoriul statului unde vor fi întreprinse aceste acțiuni.
4. Părțile Contractante își vor acorda reciproc permisiunea de a comasa mormintele militarilor și victimelor civile de război, atunci când consideră necesar să le strămute, ca urmare a unui consimțământ anterior privind planurile de comasare.
5. Pentru fiecare acțiune menționată la paragrafele 1 și 4 din acest Articol, va fi întocmit un raport, în care vor fi indicate poziția inițială a mormintelor și noul lor

amplasament, inscripțiile de pe însemnele de căpătâi, datele personale ale militarilor și victimelor civile de război, precum și conținutul textelor de pe plăcuțele de identificare și lista tuturor obiectelor descoperite în timpul acțiunilor de exhumare care permit identificarea rămășițelor umane. Activitățile de exhumare și reînhumare pot fi înregistrate și în format digital. Raportul va constitui baza pentru predarea către Partea Contractantă interesată a obiectelor descoperite împreună cu rămășițele pământești.

6. În cazul în care morminte de război, polone sau române au încetat să existe ca rezultat al unor lucrări de infrastructură și este imposibilă strămutarea acestora, Partea Contractantă a statului pe teritoriul căruia aceste morminte de război au fost amplasate va permite celeilalte Părți Contractante să ridice o operă comemorativă de război într-un loc demn și într-o formă adaptată condițiilor locale. Fiecare Parte Contractantă va acorda celeilalte Părți Contractante asistența necesară pentru ridicarea noii opere comemorative de război, potrivit legislației în vigoare în domeniu.

Articolul 12

1. Părțile Contractante vor sprijini, în mod reciproc, realizarea activităților și implementarea proiectelor de identificare, evidență, înființare, amenajare și întreținere a mormintelor de război polone și române, de pe teritoriul statului celeilalte Părți Contractante, precum și posibilele activități de strămutare a mormintelor de război și a rămășițelor militarilor și victimelor civile de război.
2. Instituțiile împuternicite responsabile cu implementarea acestui Acord își vor pune, în mod reciproc, la dispoziție toate informațiile pe care le dețin privind mormintele de război, construcțiile și operele comemorative de război polone și române.
3. Părțile Contractante vor permite ca inscripțiile la mormintele, operele și construcțiile comemorative de război să fie realizate în limbile polonă și română.
4. Fiecare Parte Contractantă va permite accesul cetățenilor statului celeilalte Părți Contractante la mormintele război, construcțiile și operele comemorative de război situate pe teritoriul său, cu scopul comemorării militarilor și victimelor civile de război.

Articolul 13

1. Pentru a îndeplini sarcinile ce decurg din prezentul Acord, instituțiile responsabile cu implementarea lui, după aranjamente reciproce, pot delega, pe cheltuială proprie, reprezentanți și specialiști pe teritoriul statului celeilalte Părți Contractante.
2. Fiecare Parte Contractantă are dreptul să controleze activitatea reprezentanților și specialiștilor celeilalte Părți Contractante pe teritoriul său.

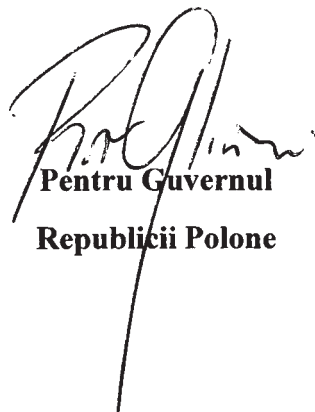
Articolul 14

Orice divergență apărută în interpretarea și implementarea acestui Acord va fi soluționată prin negociere între Părțile Contractante.

Articolul 15

1. Presentul Acord se încheie pentru o perioadă nedeterminată și va intra în vigoare în 30 (treizeci) de zile de la data primirii, pe canale diplomatice, a ultimei notificări cu privire la îndeplinirea procedurilor interne necesare intrării sale în vigoare.
2. Presentul Acord poate fi modificat prin consimțământul scris al Părților Contractante, amendamentele intrând în vigoare potrivit procedurii prevăzute la paragraful 1 al acestui Articol.
3. Fiecare Parte Contractantă poate solicita încetarea valabilității acestui Acord în orice moment prin notificarea celeilalte Părți Contractante. În acest caz, prezentul Acord își va înceta valabilitatea în termen de 6 luni de la primirea notificării.
4. Încetarea valabilității prezentului Acord nu va prejudicia drepturile și obligațiile legate de activitățile și proiectele în derulare ce decurg din aplicarea acestui Acord.

Semnat la Varșovia la data de 25.05......2018,
în două exemplare originale, fiecare în limbile polonă, română și engleză, toate textele fiind egal autentice. În situația în care apar divergențe, va prevala textul în limba engleză.

**Pentru Guvernul
Republicii Polone**

**Pentru Guvernul
României**

**Agreement
between the Government of the Republic of Poland
and the Government of Romania
on war graves**

The Government of the Republic of Poland and the Government of Romania, hereinafter referred to as “the Contracting Parties”,

Seeking to assure proper commemoration and protection for places of burial of servicemen and civilian casualties of war who have deceased during and because of the two World Wars, in accordance with provisions of the international humanitarian law,

Referring to the Treaty between the Republic of Poland and Romania on Friendly Relations and Cooperation, signed at Bucharest on 25th of January 1993,

Have agreed as follows:

Article 1

This Agreement shall regulate all matters related to determining, documenting, registering, setting up, arranging, preserving, properly maintaining and protecting war graves of Polish and Romanian servicemen and civilian casualties of war, as well as all matters concerning the exhumation of human remains and their respectful burial.

Article 2

For the purpose of this Agreement, the terms established below have the following meaning:

- 1) Polish servicemen and civilian casualties of war – members of Polish armed forces and other persons equal to them under the Polish law, as well as Poles or Polish citizens who died as a result or were casualties of war, and are buried on the territory of Romania;
- 2) Polish war graves – individual and mass places of burial of Polish servicemen and civilian casualties of war located on the territory of Romania, as well as parts of and entire cemeteries - including their commemorative constructions - already existing, not found yet, or to be created in the future;
- 3) Romanian servicemen and civilian casualties of war – members of Romanian armed forces and other persons equal to them under the Romanian law, as well as Romanian citizens who died as a result or were casualties of war, and are buried on the territory of the Republic of Poland;
- 4) Romanian war graves – individual and mass places of burial of Romanian servicemen and civilian casualties of war located on the territory of the Republic of

Poland, as well as parts of and entire cemeteries - including their commemorative constructions - already existing, not found yet or to be created in the future;

- 5) War memorials – monuments, commemorative plaques and any other constructions which commemorate Polish or Romanian servicemen and civilian casualties of war located outside of war cemeteries.

Article 3

1. The Contracting Parties jointly agree that Polish and Romanian war graves are under the legal protection of the State within the territory of which they are located.
2. The Contracting Parties shall respect, in the implementation of this Agreement, the legislation of the State on the territory of which the war graves are located and they shall be respectful of the national, religious and other traditions of both States.

Article 4

1. The entrusted entities responsible for the implementation of this Agreement, are:
  - For the Government of the Republic of Poland - the Minister of Culture and National Heritage and the President of the Institute of National Remembrance - Commission for the Prosecution of Crimes against the Polish Nation;
  - For the Government of Romania - the National Office for Heroes' Memory.
2. The Contracting Parties shall keep each other informed without any delay through diplomatic channels of any change of the entrusted entities.

Article 5

1. The Contracting Parties shall provide protection of already existing and not found yet or to be created in the future Polish and Romanian war graves, as well as free access to them.
2. The Contracting Parties shall do their utmost in order to use the surroundings of Polish and Romanian war graves in a dignified manner, and shall prevent construction of buildings that would not correspond to their solemnity, in these places.
3. Entities responsible for the implementation of this Agreement are entitled to, after receiving approval of the other Contracting Party, directly carry out clean up, maintenance and construction works on war graves, including construction of infrastructure fitting their setting up and landscaping.

Article 6

1. The Contracting Parties agree to undertake all the necessary measures to mutually allow and facilitate the edification of new commemorative constructions and war

memorials related to the memory of Polish and Romanian servicemen and civilian casualties of war.

2. The Contracting Party which has the initiative of the edification of new commemorative constructions and war memorials mentioned in paragraph 1 of this Article shall cover the incurred costs.

Article 7

1. Each Contracting Party shall draw up the list of war graves, commemorative constructions and war memorials located on the territory of the State of the other Contracting Party.
2. The list stipulated in paragraph 1 of this Article shall be filled in and updated on an ongoing basis with newly found and landscaped war graves, commemorative constructions and war memorials, by entities responsible for implementation of this Agreement.

Article 8

1. Each Contracting Party shall ensure at its own cost the protection, proper preservation, upkeep and maintenance of war graves of the other Contracting Party, located on the territory of its State.
2. Each Contracting Party, upon approval of the other Contracting Party, is entitled at its own cost, to modify, set up, renovate, clean up and rebuild war graves, commemorative constructions and war memorials mentioned in Article 6 and Article 7, located on the territory of the State of the other Contracting Party.
3. The parts of constructions or works of war graves, commemorative constructions and war memorials built on the territory of the other State using own funds, may be transferred free of charge to the entity on the territory of which the respective war graves, commemorative constructions and war memorials are located.

Article 9

1. The Contracting Parties shall mutually grant free of charge the right for usufruct of plots of land on which the war graves are located, as places of eternal rest of servicemen and civilian casualties of war. This Agreement does not infringe existing property rights.
2. Exclusively in an event that a plot of land or a part of it on which a war grave is located, proves necessary in a substantial public interest, the Contracting Party on the territory of the State of which the war grave is located shall change its borders or shall indicate other suitable plots of land, and shall cover all costs of exhumation, relocation and reburial, including costs of the new landscaping.
3. In the event of both Contracting Parties jointly decide that the entire area of a plot of land or a part of it will not be further used as a war grave, the existing right for free

of charge usufruct of plots of land stipulated in paragraph 1 of this Article shall expire.

4. The Contracting Parties shall carry out consultations in order to develop and agree upon joint decisions in matters of establishing new borders of a plot of land or selecting a new plot of land for a war grave, as well as in matters concerning relocation of remains, landscaping a new place of burial.
5. All changes concerning lands used as war graves shall be settled, by way of mutual consent, between the entities responsible for the implementation of this Agreement.

Article 10

In the event that in a given place, there are war graves of servicemen or civilian casualties of war from other states alongside Polish or Romanian war graves, and the activities undertaken over those war graves may lead to their alteration, before taking such measures, they shall be agreed upon with the competent entities of those other states.

Article 11

1. Exhumation, relocation and reburial of remains of servicemen and civilian casualties of war require:
  - a prior consent between both Contracting Parties;
  - a set up date of exhumation;
  - an invitation of the representatives of the other Contracting Party in appropriate advance.
2. All costs and fees related to exhumation, relocation and reburial of remains of servicemen and civilian casualties of war shall be covered by the applying Contracting Party.
3. Exhumation, relocation and reburial of remains of servicemen and civilian casualties of war shall be carried out by specialised organizations and bodies appointed by and acting under the supervision of the entities responsible for implementation of this Agreement, abiding by the internal law of the State of the Contracting Party on the territory of which these actions shall be undertaken.
4. The Contracting Parties shall mutually grant permission for merging graves of servicemen and civilian casualties of war when it is considered necessary to relocate them, following previous consent upon the merging plans.
5. For each action mentioned in paragraph 1 and 4 of this Article a report shall be drawn up, wherein the initial and new location of the war grave shall be indicated, along with the inscriptions on the headstones, the personal data of servicemen and civilian casualties of war, as well as contents of the text on the identification tag and the list of all items found during exhumation that allow to identify the human remains. The exhumation and reburial activities may be recorded digitally. The report shall constitute the basis for handing over the personal items found next to the exhumed human remains to the concerned Contracting Party.

6. In the event that previously existing Polish and Romanian war graves ceased to exist as a result of infrastructural changes and it is impossible to relocate them, the Contracting Party of the State on the territory of which these war graves were located shall allow the other Contracting Party to arrange a war memorial in a place of dignity and in a form adopted to the local conditions. Each Contracting Party shall grant the other Contracting Party all the necessary assistance in preparing a new war memorial in accordance with the relevant applicable law.

Article 12

1. The Contracting Parties shall support, on mutual terms, the implementation of activities and projects for identification, registration, setting up, arrangement and maintainance of Polish and Romanian war graves on the territory of the State of the other Contracting Party, as well as potential relocations of war graves and remains of servicemen and civilian casualties of war.
2. The entrusted entitites responsible for the implementation of this Agreement shall mutually make available all information in their possession concerning Polish and Romanian war graves, war memorials and commemorative constructions.
3. The Contracting Parties shall allow for the inscriptions, at the war graves, war memorials and commemorative constructions to be written in Polish and Romanian.
4. Each Contracting Party shall provide access for the citizens of the other Contracting Party to war graves, war memorials and commemorative constructions located on the territory of its State, in order to commemorate the servicemen and civilian casualties of war.

Article 13

1. To perform the tasks arising from this Agreement, the entities responsible for their implementation, after mutual arrangements, may delegate, at their own costs, their representatives and specialists to the territory of the State of the other Contracting Party.
2. Each Contracting Party is entitled to control the activity of representatives and specialists of the other Contracting Party on the territory of its State.

Article 14

Any dispute arising out of the interpretation and implementation of this Agreement shall be solved by negotiations between the Contracting Parties.

Article 15

1. This Agreement is concluded for an indefinite period of time and shall enter into force after thirty (30) days from the date of receipt of the later notification through diplomatic channels on the completion of the internal procedures necessary for its entry into force.

2. This Agreement may be amended by mutual written consent of the Contracting Parties. The amendments shall enter into force in accordance with the same procedure prescribed under paragraph 1 of this Article.
3. Either Contracting Party may terminate this Agreement at any time by giving notification to the other Contracting Party. Such termination shall take effect six (6) months after the date of receipt of such notification.
4. Termination of this Agreement shall be without prejudice to the rights and obligations related to the ongoing projects and activities arising from this Agreement.

Signed at ..*Warsaw*..... on ....*25.05.*..... 2018,
in two original copies, each in Polish, Romanian and English languages, all texts being
equally authentic. In case of any divergence, the English text shall prevail.

**for the Government
of the Republic of Poland**

**for the Government
of Romania**